

і безробіття, внутрішній і зовнішній борг держави та ряд інших чинників, безумовно, обмежують інвестиційні можливості домогосподарств України.

Можна зробити висновок, що домогосподарства країни не можуть функціонувати в якості стратегічного інвестора, зацікавленого у піднесенні вітчизняної економіки. Щоб досягти позитивних результатів у напрямку зміцнення інвестиційного потенціалу домогосподарств варто більшу увагу приділяти розробці національних проектів, які орієнтувалися б на зміну економічної бази розвитку домогосподарств, та могли забезпечити підвищення продуктивності їх функціонування в сучасних умовах.

Література:

1. Юрій С. І., Кізіма Т. О. Фінанси домогосподарств: теоретичні підходи до трактування сутності. *Фінанси України*. 2008. № 8. С. 3–11.

2. Заєць В. С. Інвестиційні можливості домогосподарств України: обмеження і перспективи. *Економічна думка*. 2016. №5 (107). С. 78–84.

3. Сукупні середньомісячні доходи та витрати домогосподарств за 2016-2017 рр. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.10.2018).

Гриньків Тарас Дмитрович

ст. гр. ФМ-22, ТНЕУ

Науковий керівник – д.е.н., професор Кізіма Т. О.

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТИХ ФІНАНСІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних реаліях української економіки практика функціонування особистих фінансів свідчить про наявність низки проблемних аспектів у процесах формування доходів громадян та їх ефективному використанні на задоволення тих чи інших потреб.

Насамперед зазначимо, що рівень життя населення загалом та добробут окремого громадянина зокрема залежать від низки чинників, що прямо чи опосередковано впливають на його фінансовий стан: наявності на ринку праці відповідних вакансій; фінансової та фізичної спроможності людини здобувати відповідну освіту; можливості залучення різноманітних джерел доходів; зусиль держави щодо фінансової підтримки громадян шляхом підвищення розміру заробітної плати працівників бюджетної сфери, соціальних виплат, регулювання рівня цін на основні групи споживчих товарів тощо.

Важливо наголосити, що упродовж останніх років в Україні у кожному із зазначених напрямів відбуваються певні зміни, які безпосередньо впливають на фінансовий стан і добробут громадян. Саме тому досить актуальною нині є проблема зростання (або хоча б збереження на попередньому рівні) реальних доходів населення, оптимізації споживчих та інвестиційних витрат громадян з метою максимізації особистого добробуту в сучасних мінливих умовах розвитку вітчизняної економіки.

Досліджуючи проблеми раціоналізації особистих фінансів, передусім відмітимо, що структура та динаміка особистих витрат перебуває у прямій залежності від величини та структури особистих доходів індивіда. Відтак з метою оптимізації джерел формування особистих доходів, зростання їх обсягів та максимізації частки пасивних доходів у загальній структурі особистих доходів громадян доцільним вважаємо здійснення на рівні держави комплексу заходів одночасно за двома основними напрямками:

- екстенсивним (тобто, за рахунок збільшення рівня заробітних плат та соціальних стандартів, зменшення рівня податкового навантаження);

- інтенсивним (тобто, за рахунок активізації ведення підприємницької діяльності фізичними особами, участі населення в операціях на фінансовому ринку та збільшення можливостей для реалізації інтелектуального потенціалу громадян) [1, с. 98].

Причому до екстенсивних заходів впливу на особисті фінанси науковці зараховують:

- збільшення сукупних доходів населення на основі випереджаючого росту номінальної заробітної плати у тісній кореляції із підвищенням споживчих цін, удосконалення тарифної системи оплати праці, розширення сфери її колективно-договірного регулювання;

- удосконалення методики визначення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму відповідно до реальних потреб людини та фактичного стану економіки в країні, привівши їх у відповідність до реальної вартості споживчого кошика;

- формування ефективної системи адресної соціальної допомоги населенню;

- здійснення ефективних заходів щодо детінізації економіки, які стимулюватимуть виплату офіційних заробітних плат;

- формування ефективної пенсійної системи, яка забезпечуватиме прозорий та чіткий механізм нарахування пенсій, приведення їхнього розміру до реальних потреб громадян [1, с. 99].

До заходів інтенсивного впливу на зростання доходів населення відносять:

- запровадження комплексної програми підвищення рівня фінансової грамотності населення;

- активну пропаганду використання у системі особистих фінансів методів та інструментів особистого фінансового планування;
- законодавче закріплення функціонування інституту незалежних фінансових консультантів в Україні;
- спрощення доступу фізичних осіб до операцій на вітчизняному фінансовому ринку, і насамперед у його небанківському сегменті;
- активне використання інноваційних Інтернет-технологій для підвищення рівня самоосвіти громадян та отримання ними додаткових доходів, формування можливостей для диверсифікації і зростання частки пасивних доходів [1, с. 99].

Відтак у сучасних умовах стимулювання зростання доходів населення доцільно здійснювати шляхом заохочення громадян до організації та ведення підприємницької діяльності, а також активізації їх діяльності на фінансовому ринку України. Адже у ринковій економіці держава лише встановлює «правила гри» на ринку, які визначають межі дозволеного та дають можливість реалізовувати таланти і вміння громадян у процесі реалізації власної господарської чи фінансової діяльності. А тому нині потребують нагального вирішення як на законодавчому, так і інформаційному та технічному рівні, проблеми недоступності відповідних фінансових інструментів для фізичних осіб, низька якість знань широких верств населення стосовно наявного спектру фінансових послуг, нерозвиненість фондового ринку та системи страхування громадян тощо.

Принагідно зазначимо, що з метою оптимізації особистих фінансів, у першу чергу, необхідно оцінити джерела та величину особистих доходів і співставити їх із особистими витратами. Це можливо здійснювати шляхом складання особистого балансу (бюджету) доходів і витрат з метою визначення поточного фінансового стану особи. Фахівці стверджують, що на основі складання та ведення відповідного особистого бюджету, у якому відображаються усі операції із особистими доходами і витратами людини, можна економити до 10% особистих витрат громадянина [2, с. 51].

Слід наголосити, що важливою складовою балансу особистих доходів і витрат є формування резерву коштів для фінансування непередбачуваних витрат: загрози втрати роботи, валютних ризиків, хвороби чи тимчасової непрацездатності тощо. Адже за настання несприятливих обставин відсутність особистих фінансових резервів призводить до появи та накопичення заборгованості, яка погіршує фінансовий стан особи.

Скажімо, фінансові консультанти рекомендують створювати резерв коштів планомірно, відкладаючи від 10% до 25% від кожного доходу індивіда [2, с. 57]. Залежно від віку та сімейного статусу особи такий резерв набуватиме різних значень, оскільки для сімейної людини частина коштів, яка необхідна для допомоги рідним чи утримання сім'ї в разі хвороби когось із її членів або втрати роботи, буде значно більшою, ніж

для самотньої людини, так само як і для людини похилого віку, в якій витрати на лікування будуть більші в порівнянні з молодю особою.

Вважаємо, що дотримання основних правил складання особистого балансу доходів і витрат та особисте фінансове планування, яке здійснюється на основі таких балансів, є однією із основних умов оптимізації особистих фінансів.

Важливо наголосити, що з метою уникнення знецінення особистих фінансових ресурсів надзвичайно важливим у сучасних умовах є формування особистої інвестиційної стратегії. Насамперед зазначимо, що перед здійсненням інвестування фінансових ресурсів індивіду необхідно визначити, до якого із типів інвесторів він належить, тобто якій із стратегій управління особистими фінансами він надає перевагу.

Особливу увагу, на нашу думку, необхідно також приділити проблемі підвищення рівня фінансової грамотності наших співвітчизників. Відтак, враховуючи зарубіжний досвід та вітчизняні реалії, у сфері підвищення рівня фінансової грамотності вважаємо за доцільне:

1. Поширювати практику запровадження курсу фінансової грамотності в освітній процес не лише на рівні школи, але й вищих навчальних закладів та професійно-технічної освіти усіх напрямків підготовки фахівців.

2. Національному Банку України та Міністерству інформаційної політики України проводити активнішу роботу з населенням щодо навчання основам фінансової грамотності, сформувавши комплексну програму дій. Адже ефективність діючого проекту НБУ щодо підвищення рівня фінансової грамотності, що був започаткований у 2012 році, на нашу думку, є недостатньою внаслідок її низької результативності та інформаційного забезпечення. Переконані, що лише активні заходи рекламного, просвітницького та всеохоплюючого характеру дадуть змогу якісно впливати на підвищення рівня фінансової грамотності населення і зможуть відновити довіру до фінансової системи держави.

3. Закріплення на законодавчому рівні жорстких санкцій за використання неправдивої чи неповної інформації при рекламуванні фінансових послуг фінансовими установами та посередниками, що, на нашу думку, зменшить кількість шахрайських та недобросовісних дій з боку фінансових установ.

В Україні, на жаль, процес управління особистими фінансами не набув широкого розповсюдження в основному через відсутність належного рівня фінансової культури громадян і низький рівень доходів населення. Однак переконані, що стрімкий розвиток суспільства, його глобалізація й інформатизація стимулюватимуть розвиток громадянського суспільства, в якому сфера управління особистими фінансами займе одне із провідних місць в житті людини, ставши буденним заняттям, яким

громадяни зможуть займатись, використовуючи програмні та технічні засоби комунікації.

Література:

1. Куцяк В. Особисті фінанси населення та їх роль в ринковій економіці держави. *Світ фінансів*. 2012. Вип. 3 (32). С. 97–100.

2. Савенок В. С. Как составить личный финансовый план. Путь к финансовой независимости. СПб.: Питер, 2006. 189 с.

Гринюк Оксана Павлівна

ст. гр. Фзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Булавинець В. М.

УПРАВЛІННЯ БОРГОВИМИ РИЗИКАМИ В УКРАЇНІ

Світова економічна думка уже не одне десятиліття намагається досягти компромісу у питаннях щодо ролі держави, визначення оптимальних масштабів державної діяльності, обґрунтування доцільності втручання чи невтручання держави у соціально-економічні процеси, а, відтак щодо прийняття фінансових рішень з питань бюджетної розбалансованості.

Останніми роками, як в Україні, так і в зарубіжних країнах, спостерігається тенденція щодо посилення навантаження на державні фінанси. Зазначене обумовлено зниженням ділової активності та дієвості валютно-кредитного регулювання, нагромадженням ризиків у фінансовій сфері, збільшенням соціальних зобов'язань. Збільшення навантаження на державні фінанси призвело до загострення проблем із залученням доходів на світових і вітчизняних ринках. Водночас, можливості відповідного зменшення видаткової частини бюджету виявились обмеженими. Наслідком чого стало зростання обсягів фінансування бюджету шляхом залучення позикових ресурсів та швидке нагромадження державного боргу. В таких умовах знижується ліквідність державних фінансів, поглиблюється залежність країни від світових ринків, а також обмежуються можливості органів державного управління у виборі заходів реагування на нові зовнішні та внутрішні виклики.

За результатами аналізу практики формування державного боргу та управління борговими ризиками в Україні можна сформулювати низку висновків:

– в сучасних умовах внутрішні запозичення є одним із вагомих джерел позикового фінансування державних потреб. Водночас, позики на внутрішньому ринку розглядаються сучасними економістами як дієвий